

sokszínű mozaikot számítógépekről és informatikusokról. Hazaiakról és külföldiekéről egyaránt – a határok nem vagy alig számítanak Informatika virtuális terében. Egy haladáselvű, racionalista tudósgeneráció utópiája ez, egy olyan nemzedéké, amely komolyan veszi a saját maga alkotta jelmondatot: *A számítástechnika mindenkié, a számítástechnika mindenkiért.*

Ugyanakkor a könyv nemcsak egy utópia szimbolikus erejű megidézése és a visszaemlékezés, a totális ismeretátadás gesztusával egyfajta búcsú is tőle, hanem egyben kordokumentum és pengécses kritika egy ellenutópiákba illően abszurd társadalmi rendről: a Rákosi Mátyás nevével fémjelzett korszakot mi sem jellemeznél jobban, mint a KÖMI 401 fedőnévű *börtön-kutatóintézet*, amelyben az ÁVH felügyelete mellett a kor legjelesebb mérnökei mint rabok dolgoztak – a helyzet fonáksága ellenére: hazánk technikai lemaradásának csökkentéséért.

Sajnos a kötet valahol a háromszázhuszadik oldal felé egyszer csak *abbamarad*: elfogynak a lapok. A második kötetre, amely a tömegméretű számítógépesítés kezdeti, forradalmi időszakát, a hetvenes-nyolcvanas éveket mutatja be: még pár hónapot várunk kell. Addig be kell érniünk az elektronikus műállattal, Muszka Dániel Katicabogarával vagy az osztrák Zemanek professzor tranzisztoros Mailüfterl (Má-

jusi Szellő) nevű számítógépével, amely a maga idején szinte törpének minősült, hisz néhány szekrénybe belefért.

A könyv gazdag szöveg- és képanyaga olyan (mindig megszemélyesített) berendezéseket mutat be, amelyek – architektúrájukat, formájukat tekintve – köszönő viszonyban sincsenek mai utódaikkal. A borító igen kifejező: egy véletlenül elcsentsz az örökkévalóságba merevített pillanatot. Egy archív, fekete-fehér fénykép részlete: a szerző, munka közben, egy számítógép társaságában. A számítógép: valamilyen furcsa kémlelőnyílás (kijelző lehet?), tucatszámnyi kapcsoló, kábel és lámpa összessége – olyan elemeké, amelyekre egy mai felhasználónak *szavai sincsenek*. Mintha egy tudományos-fantasztikus film egyik kelléke lenne. De ez a fantasztikus film nem a jövőben, hanem a közelmúltban játszódik!

KÉPES GÁBOR

(*Masszi Kiadó – GÁMA-GEO Kft., Budapest, 2002*)

STEPHEN HAWKING:

A világegyetem dióhéjban

Izgalmas, lebilincselő könyv. Ha elkezdjük, alig tudjuk abbahagyni az olvasást, mielőtt a végére érünk. Megköti, magához vonzza a figyelt-

münket, mint egy jó krimi. Igaz, egy Poirot- vagy Miss Marple-regénynél nehezebb olvasmány, de a könyv tétje is sokkal nagyobb: nem az agyfűrt gyilkosságot vagy szélhámosságot kell kideríteni, hanem azt, honnan és miből származik a világegyetem, mikor és milyen körülmények között kezdődött, hogyan változott, s természetesen azt is, hogy fog ezután változni, és miként ér majd véget.

Nehéz, fogas kérdések ezek. A lehetséges válaszok sok esetben háborzongatóak, ezért nagy feladat a világegyetem történetéről és törvényeiről „ismeretterjesztő”, azaz nem szakmai, bonyolult könyvet írni. E feladatot Hawking rendre kitűnő eredménnyel oldja meg, amint azt a hasonló témájú, *Az idő rövid története* című, magyarul többször is megjelent könyvében s most ebben az összefoglalásban is látjuk.

Az előző könyv megírásának alapelve volt, hogy az $E = mc^2$ képletén kívül nem ír le matematikai vagy fizikai képleteket, levezetéseket, miközben elmagyarázza számunkra, hogy mit gondolnak régi idők és napjaink tudósai az idő fogalmáról. Ezt az elvet ebben a könyvben is betartja, nem kell tehát ódzkodnia a lapoktól annak sem, akinek borsódzik a háta a sok matematikai műveleti jeltől, egyenlettől. Sőt! A könyv minden lapja tele van színes ábrákkal, amelyek sok esetben már-már művésziek. Érdekes, izgalmas, megdöbbentő képek, melyekhez a leg-

modernebb komputergrafika lehetőségeit használták fel rajzolóik. E képek segítségével könnyebben tudjuk elképzelni azokat a matematikai és fizikai elveket, lehetőségeket, törvényeket, amelyeket a szerző tárgyal. A görbült tér gumilepedője, a felcsavarodott, képzetes idő szalagján pöfékelő mozdonyok vagy az Einsteinnel, Newtonnal pókerező Hawking képe örökre az emlékezetében marad annak, aki egyszer a kezébe vette ezt a könyvet.

A képek nyújtotta támaszra szüksége is van az olvasónak, mert noha a könyv nem tartalmaz képleteket, és a szakkifejezéseket is lefordították magyarra (a kötet végén kislexikon és tárgymutató segítenek bennünket), a bonyolult, egymásra épülő okfejtések láncolatában mégis elfárad az az olvasó, aki nincs hozzászokva a képzetes számok, a képzetes idő, az 5–10 dimenzió fogalmához. Hawking igyekszik a matematikai elméleteket olyan tapasztalatokhoz kötni, amelyeket hétköznapi életünk során szerzünk, ezek a párhuzamok sokszor ironikus, humoros történetek (kedvenc hivatkozása a *Star Trek – Űrszekerek* című sorozat), ám kétségtelen, hogy a mű zárásaként összegzett világegyetem-modell – amelyben a lapított gömb formájú képzetes időben az ötödik dimenzióknak a gömbfelületre vetített holografikus brán-képei vagyunk –, szóval ez a modell egy nem fizikus aggyal nehezen fogadható be.

A szerző a világegyetem értelmezését, magyarázatát szigorúan fizikai, matematikai keretek között tartja. Nem kerülheti meg azonban a kérdést a világ teremtésével és Istennek ebben játszott szerepével kapcsolatban. E kérdésben Hawking álláspontja, hogy olyan világegyetemet képzel el és magyaráz, amely saját törvényei és mozgató erői szerint működik, és nincsen szüksége külső, „beavatkozó” hatásra, még létrejöttében sem. Felhívja a figyelmet másrészt arra, hogy a fizikai, matematikai magyarázatoknak nincs érvényük a metafizika, a vallás, az erkölcs területén, amiképpen Einstein relativitáselmélete sem az erkölcsök relativitásáról szól.

Végző következtetésül azt tudjuk leszűrni, hogy noha a világegyetem tágul, és majd a naprendszer is összeomlik néhány milliárd év múlva, azért holnap még kinek-kinek be kell mennie dolgozni vagy az iskolába.

THIMÁR ATTILA

(Fordította Dr. Both Előd, Akkord Kiadó, Budapest, 2002, 215 oldal)

HORVÁTH BOLDIZSÁR:

Hagyományos magyar sütemények

A *Hagyományos magyar sütemények* című szakácskönyvvel szemben a szokásos elvárásokon túl – úgymint

jól áttekinthető, hasznavehető receptek, ínycsiklandozó süteményekről készült remek fényképek – egy más jellegű igényt is támasztottam. Szerettem volna belőle megtudni, hogy a könyvben szereplő édességek mitől, kitől, miért hagyományosak és magyarok. Kis kultúrtörténetet, azaz süteménytörténetet vártam a receptek mellett vagy a bevezetőben. Még a Gundel-palacsinta receptje sem lett volna túlbeszélve egy kis családtörténettel. Bár van a könyvnek bevezetője, a szöveg nem tölti be szerepét, szinte már a receptek része; sok hasznos tanácsot tartalmaz ugyan a sütemények elkészítéséhez, de semmi érdemlegeset nem tudunk meg belőle magáról a szakácskönyvről. Ám a fentiek hiányában is jólesik közelebbről szemügyre venni e csábos kiadványt.

A borító betűtípusai és címlapfotója még rusztikus hangulatot ígér, mely a belső oldalakon szecessziósra vált, a fényképek vizuális összképe viszont gyakran az eklektika mezejére téved. A tálalásra használt edények, evőeszközök és kiegészítők kiválasztása nem vall biztos ízlésre, és gyakran nincs összhangban azzal a süteménytípussal, melyet tisztelt volna étvágygerjesztőbbé tenni. A madártej például egy szép, valószínűleg eredeti art deco stílusú mártásos tálkában kerül a tálalóasztalra. Viszont egy szélsőségesen csunya, új keletű tálcára helyezték, ezt csíkos drapériára, de az előtérbe még